

*Для вас,
вчителі української літератури!*

СКОВОРОДИНСЬКИМИ ШЛЯХАМИ

У 2022 році відзначається 300-річний ювілей великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника – Григорія Савича Сковороди (1722–1794).

Черкаська обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка підготувала веблюдайджест, що містить матеріали для вчителів української літератури з вивчення життя і творчої спадщини Г.С. Сковороди.

*Портрет Григорія Сковороди.
Художник Фітільов Л. В. 1972 р.*

Григорій Савич Сковорода народився 22 листопада 1722 р. у с. Чорнухи на Полтавщині в сім'ї малоземельного козака. Згодом він став мандрівним філософом, творчість якого вважається визначним здобутком не лише української, але й світової культури.

Початкову освіту Г. Сковорода отримав у сільській школі, згодом навчався в Києво-Могилянській академії, працював у посольській місії, викладав поетику в Переяславському, а пізніше в Харківському колегіумах.

Звільняли його за вільнодумство, критичне мислення. А тому останні свої 25 років Г. Сковорода мандрував по Україні, переважно по Слобожанщині, ставши філософом-проповідником, поетом-просвітителем.

Мав значний вплив на сучасників і подальші покоління своїми байками, піснями, філософськими творами, а також способом життя, через що його називали «Сократом».

Існують відомості про композиторську діяльність Григорія Сковороди. Багато його віршів покладено на музику.

Помер 9 листопада 1794 р. в с. Пан-Іванівка (зараз Сковородинівка) Золочівського району, Харківської області. На хресті над його могилою, на прохання самого Сковороди, написано: **«Світ ловив мене, та не впіймав...»**.

Цікаві факти про Григорія Сковороду

Портрет Григорія Сковороди.
Фреска Катерини Ткаченко. 2010 р.

Не мав вищої освіти (хоча були не однократні спроби отримати вищу освіту у кращих університетах Будапешта, Відня, Братислави та Галле).

Досконало володів багатьма мовами: латинь, єврейська, грецька, польська, німецька, італійська та французька.

Мав ще й музикальний талант – прекрасно грав на флейті та органі, сопілці, скрипці, гусях, лірі та бандурі. Під час своїх мандрів був нерозлучний з сопілкою.

Речі Григорія Сковороди (фото з архівів Національного літературно-меморіального музею Григорія Сковороди)

Цікаві факти про Григорія Сковороду

Малюнок Сковороди. Фонтан «Нерівна всім рівність», зображений на банкноті в 500 гривень

Ніколи не мав сім'ї, власного дому й постійного доходу. Він жив то в одних, то в інших знайомих. Все його майно було завжди з ним: рукописи, книжки, за поясом – сопілка, у руках – посох, на плечах – селянська свита. Його називають мандрівним філософом.

За життя Сковороди не було надруковано жодного його твору, хоча в рукописному варіанті вони все таки були. Але він був добре відомий.

Сковорода подобався жінкам, та дружини не мав. У 1765 році, коли він жив на хуторі в Харківській області, в нього закохалася дочка відставного майора Олена, яку Григорій навчав духовній поезії. Філософ ніби відповів їй взаємністю, але, коли дійшла справа до вінчання, втік.

Григорій Сковорода.
Художник Репка С. Н. 1944 р.

Відомі люди про Григорія Сковороду

Іван Франко

Григорій Сковорода був «цілком новим явищем в українській літературі з погляду освіти, широти поглядів і глибини думок»

Тарас Шевченко

У вірші А. О. Козачковському :
«Давно те діялось. Ще в школі,
Таки в учителя-дяка,
Гарненько вкраду п'ятака —
Бо я було трохи не голе,
Таке убоге — та й куплю
Паперу аркуш. І зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І везерунками з квітками
Кругом листочки обведу.
Та й списую Сковороду...»

*Почесний знак лауреата
Міжнародної літературної
премії імені Григорія
Сковороди «Сад
божественних пісень*

Максим Рильський

«Благословенні ви, сліди,
Не змиті вічності дощами,
Мандрівника Сковороди
З припорошілими саквами,
Що до цілющої води
Простує, занедбавши храми...»

Павло Тичина

«Великий наш філософ
щедру залишив нам
спадщину по собі : обсягом
широку, змістовно глибоку і
щодо світогляду свого —
чисту та моральну...»

Літературна спадщина

Сковорода автор філософських трактатів, численних віршів та байок, підручників з поетики, пісень і псалмів.

Серед його кращих творів – поетична збірка «Сад божественних пісень», збірка «Байки харківські», філософські трактати «Дві бесіди», «Діалоги, чи Розмова про стародавній світ» та інші.

Всі вони були написані староукраїнською, церковнослов'янською та латинськими мовами.

Сковороду вважають зачинателем жанру байки. Сам Сковорода називав себе Варсавою (сином свободи).

Обкладинка видання 1946 р.

Сучасність мудрості Сковороди

«Коли писав Сковорода для свого краю, то і вживав деколи української мови та правопису, вживаного в українському виговорі. Він любив завжди свою природжену мову. Дуже любив свій рідний край, свою любу Україну й коли відлучався за її межі, обов'язково прагнув скоріше туди повернутися і бажав там померти. Він висловлює це в багатьох місцях своїх творів. «Всяк должен узнать свой народ і в народі себе»

(Життєписець Сковороди – Ковалинський)

Крилаті вислови Сковороди про Батьківщину:

«Пізнай свій край, себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш свій шлях у життя...»

«Кожному мила своя сторона»

«Коли не можу нічим любій Вітчизні прислужитися, в кожному разі з усієї сили намагатимуся нікому ні в чому не шкодити»

«Я не покину Батьківщини. Мені моя сопілка і вівця дорожчі царського вінця...!»

Афоризми Сковороди

Сковорода входить, за версією ЮНЕСКО до п'яти мудреців світу – разом із Сократом, Конфуцієм, Спінозою і Махатмою Ганді. Афоризми Григорія Сковороди — справжнє джерело знань і життєвої мудрості.

Афоризми Григорія Сковороди : [про щастя, добро, любов, працю, дружбу навчання] // Vislovi.ua. – Режим доступу: <https://vislovi.in.ua/aforyzmy-grygoriya-skovorody/>

Безсмертні мудрості Сковороди до Дня філософії. – Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/46697/>

Сковорода Григорій Савич : [цитати, упорядковані за абеткою] // Вікіцитати. – Режим доступу: [Сковорода Григорій Савич — Вікіцитати \(wikiquote.org\)](https://uk.wikiquote.org/wiki/Сковорода_Григорій_Савич)

Григор. 0^с С.

*Григорій Сковорода.
Зображення з поштівки
радянських часів, фото з
відкритих джерел*

Музична спадщина

На жаль, не вдалося знайти зроблені рукою Сковороди записи мелодій. Деякі з них збереглися завдяки народним виконавцям, які передавали їх із покоління в покоління.

І понині відомі його сатирична пісня «Всякому городу нрав і права», ліричні канти «Стоїть явір над горою», «Ой ти, птичко жолтобоко», пісня-псалом «Ах поля, поля зелені».

Пісню «Ах пішли мої літа» було надруковано з нотами ще за життя Сковороди в «Богогласнику» 1790 року в Почаївській друкарні.

Збереглися також записана Миколою Лисенком від кобзаря Остапа Вересая «сковородинська» пісня-псалом «Про правду і кривду» та пісня «Сонце і пташка», яку, за переказами, співав хор кріпаків князя Потьомкіна.

Григорій Квітка-Основ'яненко стверджував, що урочистий і радісний наспів «Христос воскрес» та канон «Воскресіння день» теж належать Григорію Сковороді.

*Портрет Григорія Сковороди у молодості.
Невідомий художник. Перша пол. XIX ст.*

Музичне прочитання творів Сковороди

*«Всякому городу нрав і права» – співає В.Скуба
(кадри з к/ф «Наталка Полтавка». 1978 р.)*

Всякому городу нрав і права / слова Григорія Сковороди, муз. Миколи Лисенка, виконує Володимир Скубак // Youtube. – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=Dk3PYlhfv_8

Ой ти птичко, жовтобока / слова і музика Григорія Сковороди, виконує Надія Боянівська // Youtube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=3rLkYWLEjf8>

Стоїть явір над водою / слова Григорія Сковороди, виконує Михайло Гришко // Youtube. – Режим доступу: <https://mp3iq.net/m/2907936-g.skovoroda/99054556-sto-t-yav-r-nad-vodoyu/>

Цікаво знати!

Пісню «Всякому городу нрав і права» Сковорода написав у період перебування у с. Ковраях на Черкащині. Цей твір є одним з найяскравіших зразків сатири XVIII ст.

Сковорода і Черкащина

Григорій Савич Сковорода біля шести років (1753–1759) з невеликою перервою провів у маєтку Степана Васильовича Томари у с. Коврай на Золотоніщині, куди був запрошений як домашній вчитель сина поміщика – Василя.

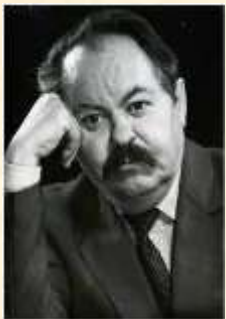
Тут він написав 8 «пісень» свого знаменитого «Саду божественних пісень», знаменитий вірш «De libertate», низку латиномовних віршів, своєрідний твір «Сон».

Сковорода і Черкащина : коврайські часи великого філософа // Рідна Черкащина. – Режим доступу: <https://ck.ridna.ua/2020/12/03/skovoroda-i-cherkashchyna-kovrayski-chasy-velykoho-filosofa/>

300 років від дня народження філософа, поета і педагога Г. С. Сковороди : [перебування поета в с. Коврай на Золотоніщині] // Календар пам'ятних дат Черкащини на 2022 р. – С. 69–72. – Бібліогр.: с. 71–74. – Режим доступу: <https://bbflibrary.blogspot.com/2022/08/300.html>

*Григорій Сковорода в Ковраї.
Художник Борис Вакс*

Сковорода

Життя одне, людьми чи Богом дане,
 Прожити як – не думаю об тім,
 І байдуже, де ніч мене застане,
 Бо вся земля для мене рідний дім.
 Що трапиться в путі – курінь чи хижка,
 Все”дно, аби там вогник не зачах.
 В моїй торбині тільки хліб і книжка,
 Ціпок в руці та свитка на плечах.
 Задовольню утробу невситиму
 Та й знов піду під небо голубе.
 Я всім і всюди заповідь нестиму:
 Пізнай себе і сотвори себе.
 А як уже дійду до небокраю,
 Останній подих видихну з грудей,
 Подумаю: увесь я не вмираю,
 Я йшов і вічно йтиму до людей.

Микола Негода

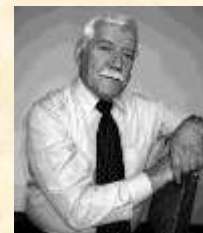
Поети Черкащини – присвята Сковороді

Сковорода

Жертовний світ в обійми кличе –
 Чужу загладжує вину.
 І чайкою душа кигиче
 Над тихим сяйвом полину.
 Жене вперед не вітер слави,
 А часу вічна таїна.
 Йде у віки Григорій Савич –
 Встає за ним віків луна..
 Святилась в слові духу сила,
 А в серці – віра молода.
 І розступалась вічність сива,
 Де волю пив Сковорода.
 Глибокий світ в обійми кличе.
 Луна повторює луну.
 І все чиясь душа кигиче
 Над тихим сяйвом полину...

Олексій Софієнко

Білоус, Г. Село Каврай : [поема про Г. С. Сковороду] // Білоус Г. Терноцвіт : поезії. – Черкаси, 1999. – С. 53–55. – Режим доступу:

https://drive.google.com/file/d/18aSJeLZTzR2pApDSFW9bZDroO_59kJri/view?usp=sharing

Білоус, Г. Вогонь у камені : післямова до поеми про Г. С. Сковороду // Білоус Г. По той бік мовленевого слова. – Черкаси, 2006. – С. 243–260. – Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/1sIXfRxxgMvl8WDwUac7LFJNBmiY4AWvjD/view?usp=sharing>

Поліщук, В. Т. Козацький син з чолом у небеса : (риси поетичного образу Григорія Сковороди) // Поліщук В. Т. Література рідного краю. – Черкаси, 2013. – С. 129–148. – Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/1n7EczrJTYr8Pu5JDtDCjisJjztydPpu4/view?usp=sharing>

Документальні фільми про Григорія Сковороду

Кадр із фільму «Відкрий себе» – пам'ятник Григорію Сковороді у Лохвиці

Відкрий себе

Документальний фільм

<https://www.youtube.com/watch?v=0WtCvSJoIXs>

За створення фільму творча група удостоєна [Державної премії ім. Т. Г. Шевченка](#) (1991 р.)

Усе в тобі : Григорій Сковорода

Документальний фільм

<https://www.youtube.com/watch?v=72r0Rokk1qI>

Обличчя української історії. Григорій Сковорода

<https://www.youtube.com/watch?v=S2EBBaC3Ulw>

Сковородинівська географія

3-х серійний документальний фільм

<https://euro.kharkiv.ua/pobachyv-svit-novyj-film-skovorodyn/>

Телепередачі та мультфільм про Григорія Сковороду

Григорій Сковорода: пророк, філософ, мандрівник та гуманіст

Телепередача

<https://www.youtube.com/watch?v=poY8-XR57Wk>

Невигадані історії : Григорій Сковорода

Телепередача

<https://www.youtube.com/watch?v=Xyo3jslj7xA>

Як Сковорода з матриці вийшов

Мультфільм

https://youtu.be/nTCY6Y_skVk

Як сприймати Григорія Сковороду

Сінченко, О. «Неравное всім равенство», або як сприймати Григорія Сковороду : [відео-лекція] / Олексій Сінченко // Освіторія. – Режим доступу: <https://osvitoria.media/experience/10-rozkishnyh-lektsij-pro-klasykiv-ukrayinskoyi-literatury-vid-mystetskogo-arsenalu/>

Чому автор незрозумілих (на позір надто простих?) текстів став обличчям з банкноти? Чи можливо відновити код до розуміння філософських пошуків Сковороди?

Тарасенко, С. Цікаві факти, твори й вірші, цитати й біографія, - чому ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА сучасний вже 300 років? : [відео-лекція] / С. Тарасенко // Youtube. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=mYTHk89Epl0>

Як розуміти Сковороду сьогодні та в чому полягає його справжня сучасність ?

Музеї Григорія Сковороди

Хата батьків Г. Сковороди в с. Чорнухи Полтавської обл.

Усик, В. П'ять найцікавіших експонатів музею Сковороди. А ви знали про них? : [у Переяславському меморіальному музеї Григорія Сковороди] / Віталій Усик. – Режим доступу: <https://pereiaslav.city/articles/56239/pyat-najcikavishih-eksponativ-muzeyu-skovorodi-a-vi-znali-pro-nih>

Музей-садиба Григорія Сковороди : [в с. Чорнухи на Полтавщині ; історія музею та онлайн екскурсія] . – Режим доступу: [Музей-садиба Григорія Сковороди - Сайт rydna.jymdo.com \(jimdofree.com\)](http://Музей-садиба_Григорія_Сковороди_Сайт_rydna.jymdo.com_(jimdofree.com))

Розстріляний музей Григорія Сковороди

Національний літературно-меморіальний музей Г. С. Сковороди – музей, присвячений життю та творчості Григорія Сковороди, в селі Сковородинівка Золочівської селищної громади Богодухівського району Харківської області. Заснований 1972 року.

6 травня 2022 року о 23 годині під дах музею влучила російська ракета, внаслідок чого він згорів. Вогонь охопив усі приміщення, отримав поранення охоронець.

Найцінніші експонати з музею були заздалегідь евакуйовані. Міністерство оборони Російської Федерації відзвітувало про авіаудар по Сковородинівці, назвавши її «Сковородниковою» і заявивши, що там був військовий пункт управління.

Музей після обстрілу 6 травня 2022 року

Пам'ятники Григорію Сковороді

*Пам'ятник Г. Сковороді в Харкові.
Скульптор Іван Кавалерідзе. 1992 р.*

Шибанов, Г. Філософ, увічнений у скульптурі : [історія створення унікального пам'ятника Григорію Сковороді у Лохвиці] / Георгій Шибанов // День. – 2007. – 30 серп. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/filosof-uvichneniy-u-skulpturi>

44 роки тому на Контрактовій площі з'явився Сковорода : [цікаві факти про створення пам'ятника Сковороді у Києві, неперевершеного творця Івана Кавалерідзе та студентські традиції]. – Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/50107/>

Цікаво знати!

Скульптор Іван Кавалерідзе працював над образом Г. Сковороди значну частину свого життя. Тільки в 1970-х рр. він створив понад 10 проектів пам'ятника українському філософові.

Сковородіана Івана Кавалерідзе пережила свого творця хронологічно, адже харківський пам'ятник його роботи було встановлено 14 років по смерті митця.

Причина такого «відтермінування» полягала в тому, що Г. Сковорода, за задумом скульптора, тримав у руках Біблію, тож установити пам'ятник за радянської доби було неможливо.

Пам'ятник Г. Сковороді було відкрито 2 вересня 1992 р. у сквері біля Покровського монастиря. Підпис під пам'ятником з'явився лише в XXI ст.

Студентські традиції пов'язані з філософом

Акція «Чистий Сковорода»

Щороку, 15 жовтня, на День Києво-Могилянської академії студенти влаштовують акцію «Чистий Сковорода» – миття пам'ятника Сковороди, що на Контрактовій площі в Києві.

Спочатку пам'ятник має президент академії, а потім студенти. Вважається: якщо у цей день помити Сковороду, то успішна сесія гарантована.

28 червня на Григорія Савовича одягають бонет — головний убір випускника-магістра. За повір'ями, це допомагає випускникам успішно реалізувати себе у майбутній професійній діяльності.

Студенти вірять, що черевики Сковороди приносять удачу. Перед сесією до пам'ятника приходять цілі натовпи студентів. Вони впевнені, що досить кілька секунд потриматися за взуття філософа й викладач обов'язково поставить гарну оцінку.

Виставка-онлайн до ювілею Григорія Сковороди

Студенти кафедри образотворчого мистецтва ХНПУ плідно готувалися до ювілею Григорія Сковороди і разом з викладачами планували провести виставку студентських робіт в музеях Харкова й області.

Проте ворог втрутився в їхні плани і знищив одну із справжніх святинь нашого краю.

Незважаючи на військові дії, постійні обстріли й значні руйнування Харківщини, студенти зібрали фото своїх робіт та організували онлайн-виставку.

Віртуальна виставка присвячена 300-річчю з Дня народження Г. С. Сковороди / ХНПУ імені Григорія Сковороди // ХНПУ. – Режим доступу: <http://hnpu.edu.ua/uk/virtualna-vystavka-prysvyachena-300-richchyu-z-dnya-narodzhennya-gsskovorody>

Запрошуємо до перегляду!

Розробки уроків

Григорій Сковорода. Урок-портрет : розробка уроку; 9 кл. // На урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/rozrobka-uroku-9-klas-grigoriy-skovoroda-urok-portret-263395.html>

Григорій Сковорода : уроки під час дистанційного навчання; 9 кл. // Укрленд. – Режим доступу: <https://ukrland.in.ua/archives/4503>

Антюшина, С. М. Творчість Г. С. Сковороди. Збірка «Сад божественних пісень» / Антюшина Світлана Михайлівна // На урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/urok-tvorchist-g-s-skovorodi-zbirka-sad-bozhestvennih-pisen-199433.html>

Григорій Сковорода. Афоризми : [розробка уроку для 9 кл.] // На урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/urok-g-skovoroda-aforizmi-278524.html>

Вечерова, К. Г. Інтелект-карта: опорний конспект з теми : «Григорій Сковорода : афоризми» // Всеосвіта. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/intelekt-karta-opornij-konspekt-z-temi-grigoriy-skovoroda-aforizmi-149452.html>

Г. Сковорода. Життя і творчість філософа, просвітителя, поета. «Байки харківські», «Бджола та шершень», «Собака і вовк» : розробка уроку // Artword. – Режим доступу: <https://artword.com.ua/573-urok-g-skovoroda-zhyttia-i-tvorchist-filosofa-prosvitytelia-poeta-baiky-harkivski-bdzhola-ta-shershen-sobaka-i-vovk.html>

Розробки уроків

Розвиток мовлення. Письмова робота за творчістю Г. С. Сковороди-байкаря // Artword. – Режим доступу: <https://artword.com.ua/574-urok-rozvytok-movlennia-pysmova-robota-za-tvorchistiu-g-s-skovorody-baikaria.html>

Тимченко, Г. С. Сковорода – філософ, поет, музикант : (для 6 кл.) / Г. Ф. Тимченко, В. І. Решова. – Режим доступу: http://www.kievskiy-ruo.edu.kh.ua/Files/downloads/%D0%A3%D1%80%D0%BE%D0%BA_1_-_%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf

Григорій Сковорода. Життя та творчість. Філософські ідеї : [конспект уроку; 9 кл. + презентація] // Шкільне життя. – Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/396-2020/>

Масловська, Л. Конспект відкритого уроку з української літератури у 9 класі «Християнські морально-етичні ідеали Г. Сковороди. Ідея «Сродної праці» в байці «Бджола і шершень». Повчальний характер та особливості збірки «Байки Харківські» / Масловська Людмила // Українська мова і література в школі. – 2021. – № 1. – С. 29–38. – Режим доступу: <https://bbflibrary.blogspot.com/2022/08/9.html>

Трачук, В. М. Вшанування пам'яті Григорія Сковороди : [презентація] / Трачук Віра Миколаївна // Всеосвіта. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/vsanuvanna-pamati-grigoria-skovorodi-prezentacia-333409.html>

Методичні рекомендації до 300-річчя Григорія Сковороди. – Режим доступу: https://znayshov.com/News/Details/metodychni_rekomendatsii_do_300-richchia_hryhoriia_skovorody

Літературні ігри, квести за творчістю Григорія Сковороди

Дудник, С. Р. Літературні ігри за творчістю Г. Сковороди : [9 кл.] / Дудник Світлана Русланівна // Всеосвіта. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/literaturni-igri-za-tvorcistu-gskovorodi-462763.html>

Здір, С. М. Урок-квест за творами Сковороди : [9 кл.] / Світлана Миколаївна Здір // На урок : освітній проєкт. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/urok-kvest-za-tvorami-gskovorodi-127964.html>

Трачук, В. М. Літературна гра-конкурс, присвячена Г. С. Сковороді : [9 кл.] / Трачук Віра Миколаївна // Всеосвіта. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/literaturna-gra-konkurs-prisvacena-gs-skovorodi-142010.html>

Сценарії

Літературно-музична композиція : «Життєві уроки Григорія Савича Сковороди» : [сценарій] // На урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/vihovniy-zahid-zhittevi-uroki-grigoriya-savicha-skovorodi-9342.html>

«Світ ловив мене, та не спіймав» : літературний вечір, присвячений 300-річчю з дня народж. Григорія Сковороди // На урок : освітній проект. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/literaturniy-vechir-prisvyacheniy-300-richchyu-vid-dnya-narodzhennya-grigoriya-skovorodi-svit-loviv-mene-ta-ne-spiymav-249194.html>

«Любов єднає, будує, творить, навчає!» : 300-літньому ювілею Григорія Сковороди присвячено : [сценарій] // Всеосвіта. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/vihovnij-zahid-krokuemo-za-skovorodou-495997.html>

Григорій Сковорода (філософ 18-го ст.). Холст, масло. А. Гончар.

Готуємось до ЗНО – 2023

Пройдаков, А. Григорій Сковорода : [аудіоподкаст] / Пройдаков Артур // Osvita. Ua. – Режим доступу: <https://osvita.ua/test/training/ukr-literature/70758/>

Григорій Сковорода : готуємось до ЗНО // Всеосвіта. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/grigoriy-skovoroda-gotuemos-a-do-zno-438958.html>

Шпаргалка ЗНО. Григорій Сковорода // Українська література. – Режим доступу: <https://ukrclassic.com.ua/vlasni-vislovlennya/3537-shpargalka-zno-grigoriy-skovoroda-de-libertate/2>

Аналіз творів Григорія Сковороди. Допомога вчителю і учню // Світ літератури. – Режим доступу: https://svitliteraturu.com/load/ukrainska_literatura/9_klas/analiz_tvoriv_g_skovorodi_zno/63-1-0-1182

Григорій Сковорода : [онлайн-тест] // На урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/test/grigoriy-skovoroda-894283.html>

ЗНО. Григорій Сковорода : [тести] // На урок. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/test/zno-grigoriy-skovoroda-622372.html>

Григорій Сковорода : [завдання за темою з укр. мови та літ.] // ЗНО-онлайн. – Режим доступу: <https://zno.osvita.ua/ukrainian/tag-skovoroda>

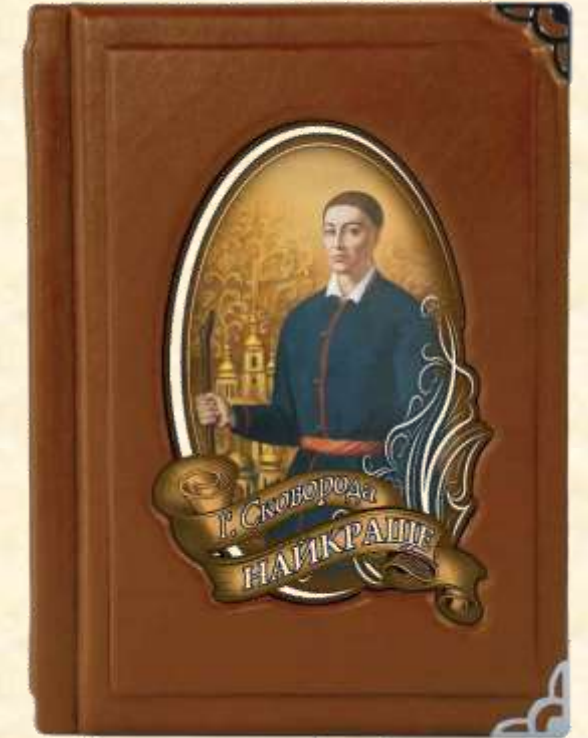
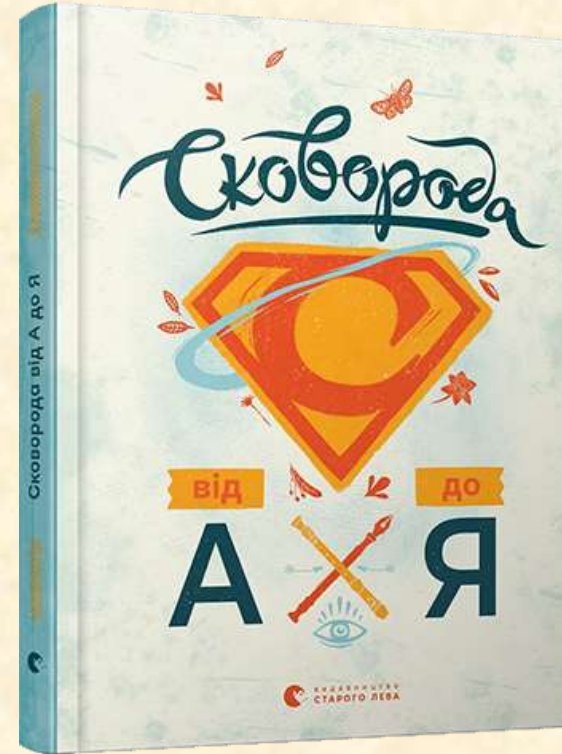
Твори Григорія Сковороди : слухати онлайн

Твори Григорія Сковороди (аудіо) // Рідна країна : світоглядний портал. – Режим доступу: <https://ridna.ua/2013/08/tvory-hryhoriya-skovorody-audio/>

Григорій Сковорода : аудіокниги // УкрЛіб. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/audio/author.php?id=4>

Завітайте до бібліотеки!

У бібліотеці є також інші книжки Григорія Сковорода та література про нього.

- *Матеріали підготували працівники відділу наукової інформації та бібліографії Черкаської ОУНБ імені Тараса Шевченка*